

DOKUMENT O NABAVNI POLITIKI V MEDOBČINSKI SPLOŠNI KNJIŽNICI ŽALEC

KAZALO

1. UVOD	3
2. POSLANSTVO MEDOBČINSKE SPLOŠNE KNJIŽNICE ŽALEC	3
3. NAMEN IN UPRAVLJANJE KNJIŽNIČNE ZBIRKE	4
4. OKOLJE KNJIŽNICE	5
5. DOSTOP DO KNJIŽNIČNEGA GRADIVA	8
6. OBSEG IN VSEBINA KNJIŽNIČNE ZBIRKE	8
7. FINANCIRANJE NAKUPA KNJIŽNIČNEGA GRADIVA	9
8. NAČINI PRIDOBIVANJA GRADIVA IN IZBOR KNJIŽNIČNEGA GRADIVA	9
9. POSTOPKI PRI POTEKU OBLIKOVANJA KNJIŽNOČNE ZBIRKE	12
10. POSEBNE ZBIRKE KNJIŽNIČNEGA GRADIVA	12
11. OMEJITVE V KNJIŽNIČNI ZBIRKI	13
12. SODELOVANJE Z DRUGIMI KNJIŽNICAMI	13
13. VREDNOTENJE KNJIŽNIČNE ZBIRKE	14
14. ZAŠČITA KNJIŽNIČNE ZBIRKE	14
15. IZLOČANJE IN ODPIS KNJIŽNIČNEGA GRADIVA	14
16. PREGLED, VREDNOTENJE IN DOPOLNJEVANJE DOKUMENTA NABAVNE POLITIKE	15

1 UVOD

Medobčinska splošna knjižnica Žalec izvaja svojo dejavnost na območju šestih občin Spodnje Savinjske doline (Braslovče, Polzela, Prebold, Tabor, Vransko in Žalec). Je osrednja knjižnica, ki organizira in usklajuje delo enajstih enot, ki pokrivajo knjižnično dejavnost omenjenih občin (Medobčinska splošna knjižnica Žalec (v okviru te Izposojevališče Griže, Izposojevališče Liboje, Izposojevališče Petrovče, Izposojevališče Ponikva in Izposojevališče Šempeter), Občinska knjižnica Braslovče, Občinska knjižnica Polzela, Občinska knjižnica Prebold, Občinska knjižnica Tabor in Občinska knjižnica Vransko). S svojim poslanstvom neguje kulturno identiteto, s storitvami pa sooblikuje podobo občin. Uporabnikom omogoča dostop do informacij iz lastne zbirke, zbirk drugih knjižnic in ostalih ponudnikov informacij. Podpira izobraževalni in znanstveno raziskovalni proces s tem, da z zbirkami in s storitvami omogoča, da uporabniki najdejo relevantne informacije.

Dokument o nabavni politiki je namenjen knjižničarjem kot pomoč pri izgradnji in selekciji zbirke, ustanoviteljem in uporabnikom knjižnice s ciljem informiranja o kriterijih, na katerih temelji izgradnja zbirke. Smernice, oblikovane v tem dokumentu, so pomoč in vodilo pri oblikovanju letnih načrtov nabave knjižničnega gradiva.

2 POSLANSTVO

Medobčinska splošna knjižnica Žalec želi, da jo prebivalci v okolju, ki ga s svojo dejavnostjo pokriva, prepoznajo kot nujnega posrednika znanja za kulturni in duhovni razvoj. Prizadeva si biti prijazna knjižnica za vse skupine uporabnikov in za vse starosti. Omogoča izobraževanje, koristno preživljanje prostega časa, druženje, s tem pa dviguje kvaliteto življenja skupnosti in posameznikov v njej. Želi biti »družinska knjižnica«, saj je družina temeljna in osnovna celica vsake družbe.

Medobčinska splošna knjižnica je knjižnica, ki:

- skrbi za ohranjanje kulturne dediščine, s tem da kot kulturno središče vzgaja spoštljiv odnos do nje,
- z dejavnostmi promocije branja širi bralno kulturo za vse skupine uporabnikov in v vsa okolja, s posebnim poudarkom na ranljivih ciljnih skupinah,
- spoštuje pravico vseh do svobodne izbire knjižničnega gradiva in storitev, s tem da je socialno središče različnih mnenj in zamisli,
- je uporabniku prijazen in spoštljiv prostor strokovno usposobljenih, komunikativnih in strpnih knjižničark in knjižničarjev,
- s svojo dejavnostjo bogati kulturno, družabno in duhovno življenje ter se v zvezi s tem odziva na potrebe in pobude okolja,
- skrbi za ustrezno razmerje vsebin na različnih medijih (tiskani mediji, neknjižno gradivo),
- skrbi, da je knjižnično gradivo aktualno,

- je informacijsko središče, ki posreduje informacije vseh vrst, a tudi sama raziskuje in ponudi izsledke zainteresiranim uporabnikom,
- uvaja nove tehnologije, postopke dela in novosti v stroki v okviru odobrenih materialnih sredstev,
- sledi potrebam vseživljenjskega učenja,
- skrbi za demografsko ogrožena območja,
- nabavlja gospodarno: izbira ponudnike, ki sledijo načrtu nakupa in nudijo ugodnosti,
- gradi kakovostno in uravnoteženo zbirko.

V zvezi s poslanstvom Medobčinska splošna knjižnica Žalec vodi nabavno politiko, skladno s priporočili naslednjih dokumentov: Zakon o knjižničarstvu (Ur. l. RS, št. 87/01), Uredba o osnovnih storitvah knjižnic (Ur. l. RS, št. 29/03), Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (Ur. l. RS, št. 73/03), Pravilnik o določanju stroškov osrednjih območnih knjižnic, ki zagotavljajo knjižnično dejavnost v več občinah, in stroškov krajevnih knjižnic (Ur. l. RS, št. 19/03), Odlok o ustanovitvi Medobčinske splošne knjižnice Žalec (Ur. l. RS, št. 11/08), Standardi 2010-2015 in drugi.

3 NAMEN IN UPRAVLJANJE KNJIŽNIČNE ZBIRKE

Kvalitetna in uravnotežena zbirka je namen nabavne politike Medobčinske splošne knjižnice Žalec, razvidne iz poslanstva knjižnice. Smernice v okumentu o nabavni politiki so pomoč knjižničarjem pri nabavi, postavitvi, hranjenju in zaščiti ter odpisu gradiva. K aktivnemu dopolnjevanju zbirke vabijo tudi uporabnike, ki jih ves čas tudi seznanjajo z načinom izgradnje knjižnične zbirke.

Pri izboru knjižničnega gradiva smo posebej pozorni:

- na nakup izvirnega slovenskega leposlovja in kakovostne prevodne literature,
- na oblikovanje domoznanske zbirke,
- na dopolnjevanje vseh strokovnih področij z novimi, aktualnimi vsebinami (tudi v tujih jezikih),
- na izbor neknjižnega gradiva, ki bo temeljil na kakovosti, umetniški vrednosti in poučnosti, pri avdiovizualnem gradivu pa naj bo poudarek na izboru slovenske in evropske produkcije nagrajenih in nominiranih del.
- na širok izbor serijskih publikacij različnih strokovnih in leposlovnih področij za vse skupine uporabnikov s posebnim poudarkom na mladini,
- na kakovostno leposlovno in poljudno gradivo za otroke in mladino (iz seznama nagrajenih knjig),
- na to, da vsebinsko ponudbo v knjižnici usmerja pomen knjižnice v sodobnem okolju,
- na to, da pri nakupu skrbimo za priporočena razmerja med strokovnim in leposlovnim gradivom ter gradivom za mladino in odrasle,
- na to, da bomo gradivo nabavljali v enem izvodu za referenčno zbirko, ki je dosegljiva vsem, predvsem pa oddelkom v okviru medoddelčne izposoje,
- na to, da nas pri odločitvi za nakup usmerja tudi seznam gradiva, ki izide s pomočjo Javne agencije za knjigo (JAK), saj je knjiga, ki izide na ta način, priporočilo in hkrati

dejstvo, da je knjiga vredna, da se predstavi širšemu krogu bralcev; s seznama bomo izbrali vsaj 15% naslovov za vse organizacijske enote,

- na to, da nas pri nakupu usmerja cilj povečati odstotek aktivnih članov,
- na raziskovanje in analiziranje okolja, s čimer bomo prepoznali potencialne uporabnike in jim posvetili pozornost,
- na uporabnike s posebnimi potrebami,
- na izdaje vsaj 50-ih slovenskih založb,
- na to, da bomo sledili potrebam izobraževanja na vseh področjih, še zlasti vzgoje in izobraževanja, vseživljenjskega učenja, potrebam demografsko ogroženih območij, marginalnih skupin uporabnikov (manjšine, drugače spolno usmerjeni, upokojeanci in drugi), uporabnikov s posebnimi potrebami,
- na potrebe računalniškega in informacijskega opismenjevanja, ki je tudi pogoj za uspešno uporabo knjižnice, ter potrebam funkcionalne pismenosti.

4 OKOLJE KNJIŽNICE

Pri oblikovanju knjižnične zbirke smo pozorni na okolje, v katerem delujemo. Medobčinska splošna knjižnica Žalec izvaja svojo dejavnost na območju šestih občin Spodnje Savinjske doline (Braslovče, Polzela, Prebold, Tabor, Vransko in Žalec), kar predstavlja 41625 prebivalcev in toliko potencialnih uporabnikov. Želimo, da se ves čas povečuje odstotek aktivnih članov in da prebivalci prepoznajo knjižnico kot nepogrešljivo.

Na nabavo vplivata notranje in zunanje okolje. Notranje okolje predstavljamo vsi zaposleni; dobro moramo biti seznanjeni z dejavniki, ki vplivajo na izgradnjo knjižnične zbirke (financiranje nakupa s strani države in lokalnih skupnosti, morebitne spremembe v financiranju, komunikacija ...).

Izredno pomembno je tudi poznavanje zunanjega okolja knjižnice. Tega predstavljajo uporabniki (aktivni in potencialni), financerji, sponzorji, donatorji in pravne osebe. Pomembno je hitro prepoznavanje sprememb in pravočasno odzivanje nanje ter prilagajanja nabavne strategije novim zahtevam. Knjižnica posveča pozornost uporabnikom in neuporabnikom knjižnice, prav tako ranljivim skupinam oz. uporabnikom s posebnimi potrebami.

Ves čas spremljamo nekatere statistične podatke in kazalnike, ki nas usmerjajo pri izboru gradiva za vse potencialne uporabnike.

	površina v km ² 1.1.2011	št. preb. 1.7.2010	moških	žensk	registrirana brezposelnost
Braslovče	55	5270	2621	2649	228
Polzela	34	5938	2882	3056	299
Prebold	41	4788	2377	2411	283
Tabor	35	1544	778	766	85
Vransko	53	2582	1258	1324	110
Žalec	117	21503	10716	10787	1227
	335	41625	20632	20993	2232

	gostota preb.1.1.2011	poprečna starost preb. 1.7.2010	stopnja reg. brezpos. v % 2010	stopnja delov. aktivnosti v % 2010
Braslovče	96	41,4	9,4	61,1
Polzela	175	41,4	11,0	60,7
Prebold	118	41,3	12,2	60,2
Tabor	44	41,3	12,0	57,6
Vransko	48	40,8	10,0	56,4
Žalec	184	41,6	12,3	58,7
Slovensko poprečje	101	41,6	10,7	59,0

Struktura uporabnikov in specifičnost posameznih oddelkov Medobčinske splošne knjižnice Žalec usmerja nabavno politiko:

Oddelek za nabavo in obdelavo knjižničnega gradiva

Oddelek sledi ponudbam gradiva, povpraševanju, sprejema zastopnike založb, se neposredno dogovarja z založbami, se dogovarja za rabate in druge ugodnosti, skrbi za uvajanje novih oz. dopoljenih postopkov nabave, obdelave in posredovanja knjižničnega gradiva ter predlaga potrebno izobraževanje v zvezi s tem kot tudi v zvezi z izposojjo ter s postopki pridobivanja povratnih informacij o nabavljenem gradivu, izposoji oz. vseh vrst izpisov o gradivu in transakcijah. Skrbi za obveščanje o novem gradivu, za pripravo seznama novosti in seznama knjig, kupljenih s sredstvi ministrstva.

Oddelek za odrasle.

Potrebno je predvideti vse skupine odraslih uporabnikov, zaposlene, nezaposlene oz. brezposelne, dijake, študente, upokojence, gospodinje, uporabnike s posebnimi potrebami, svobodne poklice, raziskovalce in podobno. Pomembna je izobrazbena struktura uporabnikov - nabavlja se zahtevna in manj zahtevna oz. poljudna strokovna literatura, manj zahtevno in zahtevnejše leposlovje.

Na oddelku za odrasle je čitalnica s periodičnim tiskom. Zbirka časopisov, časnikov in revij je živa zbirka, kar pomeni, da se število naročenih izvodov kot tudi naslovi v njej iz leta v leto spreminjajo. Pri tem je potrebno slediti izposoji posameznih naslovov v čitalnico in na dom ter povpraševanju. Vsekakor pa je potrebno redno spremljati ponudbo tovrstnega gradiva, ki se stalno spreminja (pojavljajo se novi naslovi, stari izginjajo).

Posebno pozornost je potrebno nameniti vsebinam, objavljenim na nekonvencionalnih nosilcih (cd, cd-rom, dvd, zvočna knjiga, zemljevidi, muzikalije ...). Treba je slediti ponudbam v okolju in priporočenemu letnemu odstotku nabave.

Oddelek za otroke in mladino.

Izbor gradiva je namenjen predšolskim otrokom in osnovnošolski mladini. Pomembno je prepoznavanje bralnih navad posameznikov, saj lahko starejše osnovnošolce napotimo tudi na oddelek za odrasle, kjer najdejo nekatere naslove mladinske literature.

Na oddelku za otroke in mladino je čitalnica s periodičnim tiskom. Zbirka časopisov, časnikov in revij je živa zbirka, kar pomeni, da se število naročenih izvodov kot tudi naslovi

v njej iz leta v leto spreminjajo. Pri tem je potrebno slediti izposoji posameznih naslovov v čitalnico in na dom ter povpraševanju. Vsekakor pa je potrebno redno spremljati ponudbo tovrstnega gradiva, ki se stalno spreminja (pojavljajo se novi naslovi, stari izginjajo).

Domoznanski oddelek. Za omenjeni oddelek se nabavlja domoznansko gradivo (kaj je domoznansko gradivo opredeljuje posebna definicija) za območje, ki ga knjižnica s svojo dejavnostjo pokriva. V ta namen kupujemo gradivo tudi od zasebnih zbiralcev in ponudnikov (razglednice npr., nekatere izdaje, antikvariatni ...). Sestavni del domoznanske zbirke so faksimilirane izdaje, raritete in drugo. Pri nabavi domoznanskega gradiva upoštevamo domoznanske kriterije (gradivo z domoznanskimi informacijami, domoznanski avtor, gradivo, izdano na območju).

Oddelek za razvoj in vzdrževanje računalniškega sistema in gradnjo referenčne zbirke. Gradivo, nabavljeno za referenčno zbirko, ima oznako *čitalniški izvod* in je namenjeno le uporabi v knjižnici, razen ko je to s poslovníkom drugače določeno. Referenčna zbirka je skupna vsem šestim občinam, ki jih Medobčinska splošna knjižnica Žalec z dejavnostjo pokriva. Zanj se zaradi ekonomičnosti porabe sredstev nabavljajo : zakoni, predpisi, uredbe, komentarji zakonov, nekateri priročniki, leksikoni, slovarji in podobno (tovrstno gradivo tudi razmeroma hitro zastari).

Oddelek za izposajo.

Oddelek za izposajo je od vseh oddelkov najbolj živahen, kar zadeva referenčni pogovor med knjižničarjem in uporabnikom v zvezi z razpoložljivostjo gradiva v knjižnici in v zvezi s povpraševanjem po le-tem. Knjižničarji v izposoji imajo pripravljen obrazec povpraševanja, v katerega uporabnik vpiše gradivo, ki ga knjižnica v svoji zalogi še nima, lahko pa napiše tudi kontakt, če želi biti o nabavi gradiva obveščen. Obrazec povpraševanja ni namenjen povpraševanju po izposojenem oz. nedosegljivem gradivu. V ta namen si uporabnik gradivo rezervira. Izpolnjene obrazce knjižničar odda nabavni službi, ki prek zastopnikov založb ali neposredno pri založbi naroča gradivo.

Oddelek za izposajo tudi obvešča nabavno službo, če je povpraševanje po posameznem gradivu v zalogi tako živahno, da bi bilo zaradi tega potrebno odstopiti od nabave enega izvoda in nabaviti še kakšnega.

Prav tako oddelek za izposajo obvešča nabavno službo o pripombah in predlogih uporabnikov v zvezi s knjižničnim gradivom.

Oddelek za strokovni razvoj knjižnične mreže.

Oddelek skrbi, da je knjižnično gradivo dostopno v vseh enotah knjižnične mreže. Skrbi za primerno razpršenost knjižničnega gradiva in storitev v vseh enotah.

Oddelek sledi ponudbam gradiva, povpraševanju, sprejema zastopnike založb, se neposredno dogovarja z založbami, se dogovarja za rabate in druge ugodnosti, skrbi za uvajanje novih oz. dopoljenih postopkov nabave, obdelave in posredovanja knjižničnega gradiva ter predlaga potrebno izobraževanje v zvezi s tem, kot tudi v zvezi z izposajo ter s postopki pridobivanje povratnih informacij o nabavljenem gradivu, izposoji oz. vseh vrst izpisov o gradivu in transakcijah . Skrbi za obveščanje o novem gradivu.

Dislocirane enote.

Enote Medobčinske splošne knjižnice Žalec so locirane, kot že rečeno, v šestih občinah Spodnje Savinjske doline. V proračunu vsake od občin se sprejmejo finančna sredstva za nakup knjižničnega gradiva za posamezno občinsko knjižnico, del sredstev pa za nakup gradiva nameni tudi MIZKŠ – Javna agencija za knjigo Republike Slovenije.

Način nabave je določen z Dokumentom o nabavni politiki v Medobčinski splošni knjižnici Žalec.

Gradivo, namenjeno drugim enotam Medobčinske splošne knjižnice Žalec v Občini Žalec (Izposojevališča v Grižah, Libojah, Petrovčah, Ponikvi in v Šempetru), se nabavlja in hrani v premični zbirki. Nabavlja se zlasti leposlovje oz. drugo iskano gradivo. Krožiti sme le med omenjenimi oddelki. Gradivo se medoddelčno sposodi, na oddelku pa posameznim uporabnikom. Po določenem času (npr. po letu dni) se gradivo izloči iz premične zbirke in postavi na police posameznih enot v Občini Žalec.

Pri izboru gradiva za vse oddelke morajo pomembno vlogo predstavljati aktualne družbene razmere (gospodarska kriza, brezposelnost, socialne razmere ...), značilnosti lokalnega okolja – osnovne šole, vrtci, posamezni zavodi, društva, kulturne ustanove, mediji in drugo).

Prav tako pri izboru gradiva za posamezne oddelke mislimo na posebne skupine uporabnikov (na upokojence, drugače spolno usmerjene, manjšine, slušno prizadete, slepe, gibalno ovirane in podobno). Žal je ponudba gradiva za te ciljne skupine skromna.

5 DOSTOP DO KNJIŽNIČNEGA GRADIVA

Dostopanje do knjižnične zbirke v celoti je načelo Medobčinske splošne knjižnice Žalec, velja pa za vse organizacijske enote. Načini dostopanja:

- dostop do knjižnične zbirke v fizični obliki v prostorih knjižnice oz. vseh enot v delovnem času knjižnice (prosti pristop),
- dostop do informacij o knjižnični zbirki na daljavo (on-line katalog),
- dostop do knjižnične zbirke prek medoddelčne izposoje,
- dostop do knjižničnih zbirk drugih knjižnic prek medknjižnične izposoje,
- dostop prek interneta,
- dostop do domačih strani knjižnice oz. portalov, na katerih knjižnica objavlja zbirke digitaliziranih dokumentov oz. izvirnih digitalnih besedil (Savinjski zbornik, Kamra ...),
- dostop do elektronskega vira v knjižnici z uporabo fizičnega nosilca na IKT opremi v knjižnici, prav tako pa tudi
- oddaljeni dostop do elektronskih baz podatkov, do katerih knjižnica zagotavlja dostop.

6 OBSEG IN VSEBINA KNJIŽNIČNE ZBIRKE

Medobčinska splošna knjižnica Žalec je od leta 2002 samostojna pravna enota (prej v okviru Zavoda za kulturo Žalec), katere ustanoviteljice so občine Spodnje Savinjske doline : Braslovče, Polzela, Prebold, Tabor, Vranksko in Žalec. Vsaka od občin ima eno splošno knjižnico, le Občina Žalec ima poleg osrednje knjižnice še pet izposojevališč.

Knjižnična zbirka vseh enajstih enot obsega raznovrstno strokovno in leposlovno knjižno in neknjižno gradivo, namenjeno vsem starostnim stopnjam in skupinam uporabnikov. Večina knjižničnega gradiva je razvidna v računalniškem katalogu Cobiss, nekaj neobdelanega gradiva je shranjenega v domoznanskem oddelku žalske knjižnice (razglednice, vabila, plakati, reklamni material, ves drobni tisk, urejene, a neobdelane delne zapuščine Mete Rainer, Friderika Širce – Rista Savina, Doreta Klemenčiča – Maja, Ljerke Godicelj). Zbirka se dograjuje z nakupi in darovi. Nakupe usmerja nabavna politika oz. Dokument o nabavni politiki Medobčinske splošne knjižnice Žalec in letni načrt nakupa knjižničnega gradiva, ki ga pripravimo vsako leto, in je vedno objavljen na naši spletni strani.

Pri ob oblikovanju knjižnične zbirke sledimo predpisanim kriterijem: razmerje 60 % strokovne literature in 40 % leposlovja ter 70 % gradiva za odrasle in 30 % za otroke in mladino.

Nabavna politika sledi zadanim normativom, odstopanja pa so v primeru specifičnosti ponudbe, nedoslednega financiranja in specifičnosti povpraševanja v določenem okolju oz. oddelku.

Izgradnja knjižnične zbirke je dolgoročen proces. Knjižnica gradiva ne pridobiva le za trenutne potrebe, temveč skuša zgraditi zbirke, ki dolgoročno ustrezajo namenu knjižnice. Nabavna politika in upravljanje zbirk težita k zagotavljanju medkulturnosti, demokracije, informiranosti, zadovoljevanju interesov vseh starostnih in izobrazbenih kategorij in profesionalni ponudbi aktualnih vsebin. Z izborom kakovostnih in aktualnih vsebin poljudnega in strokovnega gradiva, priročnikov, serijskih publikacij, spodbujamo vedoželjnost in istočasno usmerjamo uporabnike k informacijam na raznovrstnih medijih. Z nakupom poučnih strokovnih vsebin na CD-romih in multimedijskih kompletov za samostojno učenje, podatkovnih zbirk, dodatno motiviramo uporabnike za vseživljenjsko učenje in spodbujamo neformalno izobraževanje posameznikov. Cilj nakupa in ponudbe vsebin na različnih medijih je zadovoljevanje pestrih skupin uporabnikov in omogočanje hkratne uporabe gradiva na različnih medijih, podpiranje procesov samostojnega učenja, izobraževanja, usposabljanja, raziskovanja in vseživljenjskega učenja.

7 FINANCIRANJE NAKUPA KNJIŽNIČNEGA GRADIVA

Nakup knjižničnega gradiva Medobčinske splošne knjižnice Žalec oz. njenih organizacijskih enot financirajo lokalne skupnosti po deležih, ki se izračunavajo po kriteriju števila prebivalcev v lokalni skupnosti. Nakup financira tudi pristojno ministrstvo iz naslova projekta nakupa knjižničnega gradiva. Delni vir financiranja nakupa v manjšem obsegu predstavljajo tudi lastna sredstva.

Finančna sredstva predstavljajo glavni element pri oblikovanju nakupa knjižničnega gradiva. Sredstva se zadnja leta realno zmanjšujejo, zato je izredno pomembna angažiranost nabavne službe pri dogovarjanju z dobavitelji za višje popuste in ugodnejše plačilne pogoje ter skrbnejši in tehtnejši izbor ponujenega gradiva.

Sredstva za nakup knjižničnega gradiva so namenska. Za namenskost skrbimo skozi vse faze nabave, kar dokazuje natančno predpisan krogotok računovodske dokumentacije.

Za porabo sredstev je odgovorna oseba, ki izvaja nabavo in obdelavo gradiva. Ta oseba skrbi za celoletno razporeditev finančnih sredstev za nakup gradiva za vse enote. Pri odgovorni in namenski porabi sredstev sodelujeta direktor zavoda in računovodja. V računovodstvu enkrat tedensko pripravijo tabelo nakazanih in porabljenih sredstev po vrstah gradiva in financerjih.

8 NAČINI PRIDOBIVANJA GRADIVA IN IZBOR KNJIŽNIČNEGA GRADIVA

Načini pridobivanja knjižničnega gradiva v Medobčinski splošni knjižnici Žalec so:

- nakup,
- dar,
- zamena,
- lastna izdaja.

Nakup in izbor dobaviteljev

Nakup je posebej pozoren do vsebin, ki dvigajo kulturno raven, širijo zavest in spodbujajo osebno rast posameznikov. Pretehtan izbor vsebin in sklopov, predstavitev novitet, promocija branja in aktivnosti znotraj knjižnice, uporabnike usmerjajo k preišljenemu branju, dvigovanju bralne kulture in informacijskemu ter vse bolj tudi finančnemu opismenjevanju. Spremljanje in odzivanje na potrebe okolja usmerja nabavno politiko k vsebinam, s katerimi kot splošna knjižnica zadovoljujemo potrebe prebivalcev in ne le uporabnikov knjižnice. Z usmerjenim nakupom zadovoljujemo in spodbujamo potrebe po vseživljenjskem učenju, potrebe neformalnega in prav tako formalnega izobraževanja uporabnikov in aktivnosti prebivalcev v prostem času.

Leposlovno zbirko knjižnega gradiva dopolnjujemo predvsem z nakupom kvalitetnih prevodov in izvirnim slovenskim leposlovjem. Občasno kupimo tudi tujejezično leposlovje.

Nabavna politika je zelo pozorna do nakupa slovenske založniške produkcije, s poudarkom na naslovih, ki izhajajo s podporo Javne agencije za knjigo.

Omejitve pri financiranju knjižničnega gradiva nas, žal, postavljajo pred omejitve pri izboru in silijo k določanju prioritet pri nakupu. Pri omejitvah najprej skrčimo nakup neknjižnega gradiva – igrače, sledi omejitev nakupa monografij v tujih jezikih, nato zmanjšan obseg nakupa glasbenih in filmskih posnetkov.

Nakup je povezan z izborom dobavitelja. Kriteriji, po katerih se knjižnica odloča za sodelovanje z dobaviteljem so: zanesljivost, hitra dobava, ugled dobavitelja, izpolnjevanje posebnih zahtev, predvsem glede rokov plačil, časovna odzivnost tudi glede morebitnih reklamacij, višine popustov, kar pa ni odločujoče. Nakup je razpršen na več (tudi manjših) dobaviteljev. Sodelovanje s prevelikim številom dobaviteljem pomeni drobitev dela, podvajanje enakih naslovov na ogledu, kar podvaja delo, dobavnice, račune, posledično prihaja do vračanja oglednih izvodov, kar pomeni dodatno delo, povečanje poštnih stroškov, nenehna prekinjanja procesa obdelave zaradi obiskov množice akviziterjev in zastopnikov
...

Darovi so pomembni za dograjevanje knjižnične zbirke: z njimi se dopolnjujejo manjkajoči naslovi, nadomeščajo poškodovani izvodi in podobno. To velja za vse enote Medobčinske splošne knjižnice Žalec. Gradivo, ki ga ne vključimo v zbirko katere od knjižnic, ponudimo

uporabnikom v bukvarni. Darovalci gradiva s podpisom na obrazcu, ki ga izpolnijo ob darovanju knjig, potrdijo, da se strinjajo z odločitvijo knjižnice, ali bo darovano gradivo vključila v zbirko ali ne.

Zamena je manj pogosta oblika pridobivanja gradiva za splošno knjižnico, ker je večina publikacij danes dostopna na trgu.

Lastna izdaja sodi v publicistično dejavnost knjižnice, ki služi največkrat sami ustanovi in informiranju javnosti o delovanju knjižnice, širjenju bibliotekarskih znanj in prispeva k večji prepoznavnosti ustanove v lokalni in širši skupnosti. Vsak izvod lastne izdaje se arhivsko hrani v domoznanskem oddelku knjižnice.

Izbor knjižničnega gradiva

Pri izboru gradiva nas vodita dva vidika: kakovost knjižnične zbirke ter potrebe in želje uporabnikov. Knjižnica na osnovi presoje ves čas sklepa kompromis med obema. Pri tem se upoštevajo določeni kriteriji za izbor knjižničnega gradiva in viri informacij:

- domači in tuji založniški programi, knjižni in knjigotrški katalogi,
- interes uporabnikov,
- ogledni izvodi dobaviteljev,
- bibliografije,
- priporočilni sezname,
- knjižne in knjigotrške reklame,
- načrtovano število enot knjižničnega gradiva na prebivalca,
- enaka dostopnost gradiva knjižničnega gradiva za vse prebivalce,
- subvencionirano gradivo,
- nagrade,
- ugled avtorja, založnika in producenta (za AV gradivo),
- popularno in dobro oglaševano gradivo, ki ga ponuja knjižni trg,
- relevantnost oz. objektivnost informacij, ki jih gradivo prinaša,
- reference o gradivu v literaturi, dnevnem tisku in podobno,
- ustrezen nivo za različne skupine uporabnikov,
- kvaliteten prevod,
- estetska vrednost,
- fizične značilnosti (format, vezava, tisk ...),
- cena,
- recenzije uglednih avtorjev,
- dodatki (bibliografije, kazala, opombe, spremna beseda),
- povezanost z obstoječo knjižnično zbirko,
- primarno domoznansko gradivo in po lastni presoji tudi sekundarno domoznansko.

Pri izboru elektronskih virov nabavna služba upošteva dostop. Medobčinska splošna knjižnica Žalec tudi sama digitalizira pomembnejše gradivo, ki ga hrani domoznanski oddelok, z namenom še boljše predstaviti svojo zbirko in povečati njeno uporabnost (Savinjski zbornik, razglednice ...). Pri nakupu AV gradiva dajemo prednost umetniški in izobraževalni vrednosti, upoštevamo pa tudi želje in interese uporabnikov.

9 POSTOPKI PRI POTEKU OBLIKOVANJA KNJIŽNIČNE ZBIRKE

Oblikovanje knjižnične zbirke obsega izbor gradiva, preverjanje bibliografskih podatkov, preverjanje gradiva v fondu, koordinacijo nabave knjižničnega gradiva, izbor dobavitelja, naročanje knjižničnega gradiva, spremljanje realizacije naročil, reklamacije naročenega gradiva, evidenco dotoka, usmerjanje gradiva, spremljanje porabljenih sredstev glede na plan in realizacijo in njihovo racionalno porabo.

Izbor gradiva

Pri izboru gradiva knjižnica upošteva izhodišča, na katerih temelji nabavna politika knjižnice, ki se udeležujejo v konkretnih splošnih in posebnih kriterijih. Knjižnica nabavlja: knjige, brošure, serijske publikacije, kartografsko in notno gradivo, razglednice, rokopisno in slikovno gradivo, drobn tisk, CD-je, DVD-je, zvočne knjige, elektronske podatkovne zbirke, igrače ...

Preverjanje bibliografskih podatkov

Pri naročanju in izboru gradiva vedno preverjamo bibliografske podatke, ali so popolni in točni, ali je publikacija že izšla. Preden naročimo publikacijo vedno preverimo, ali je morda še nimamo, pri ponatisih pa stanje zaloge gradiva, ki ga že imamo.

Koordinacija nabavne politike

Zaradi racionalne porabe sredstev in optimalnega nakupa glede na skupen prostor znotraj katerega delujemo, se poslužujemo koordinirane nabave, kot npr. nakup podatkovnih baz prek Osrednje knjižnice Celje, oblikovanje premične zbirke za enote znotraj občine Žalec, referenčne zbirke za vse enote v Spodnji Savinjski dolini.

Naročanje in dotok gradiva

Ob naročanju gradiva spremljamo realizacijo naročil, preverjamo dogovorjene dobavne roke in reklamirano nerealizirana naročila. Pri serijskih publikacijah pazimo, da manjkajoče številke pravočasno odkrijemo in ne ostanemo brez njih. Pri naročilih je pomembna povratna informacija v primerih, ko publikacija ni dobavljiva ali je razprodana. V takih primerih se potrudimo, da jo dosežemo po drugih kanalih. V primerih, da je razprodana, to zabeležimo z opombo v katalogu. Ob prevzemu gradiva vedno preverimo, če se prevzem sklada z naročilom, dobavnico in računom. Vsa odstopanja takoj sporočimo dobavitelju.

Usmerjanje gradiva

Prejeto in evidentirano gradivo je pripravljeno za vnos lokalnih podatkov. Pri usmerjanju gradiva je potrebna natančnost, premišljenost in konsistentnost. Gradivo usmerjano v različne enote oz. oddelke, zato določamo interne oznake, poleg njih pa še avtorja, naslov, UDK – vse skladno s strokovnimi določili.

10 POSEBNE ZBIRKE KNJIŽNIČNEGA GRADIVA

Knjižnica hrani posebne zbirke gradiva (glede na način izdaje, glede na leto izdaje, glede na način pridobitve ...). V sklopu domoznanskega oddelka so kot samostojne formirane zbirke:

- del zapuščine pesnice Mete Rainer,

- del zapuščine skladatelja Friderika Širce – Rista Savina,
- del zapuščine slikarja Doreta Klemenčiča – Maja,
- del zapuščine znanstvenice Ljerke Godicelj,
- zbirka faksimiliranih izdaj,
- zbirka starejših tiskov,
- zbirka razglednic krajev občin Spodnje Savinjske doline,
- zbirka drobnega tiska.

11 OMEJITVE V KNJIŽNIČNI ZBIRKI

Po vsebini Medobčinska splošna knjižnica Žalec nima omejitev pri nakupu. Omejitve so pri številu kupljenih izvodov; zaradi vse manjše kupne moči praviloma nabavljamo le po en izvod izbranega gradiva, razen če se zaradi povpraševanja za posamezen naslov odločimo drugače.

Kar zadeva nosilce vsebin: ne nabavljamo mikrofilmov, opuščamo nabavo gramofonskih plošč, zvočnih in VHS-kaset; zanje ni povpraševanja oz. tehnične opreme. Ne nabavljamo tudi gradiva s pornografsko vsebino.

Gradivo v tujih jezikih nabavljamo glede na povpraševanje. Tako vsako leto dopolnjujemo zbirko naslovov za angleško in nemško bralno značko za osnovnošolce in srednješolce. Dosledno se odločamo za nabavo jezikovnih slovarjev in slovnic v vseh jezikih, leposlovje in strokovno gradivo v angleškem, nemškem, italijanskem, francoskem, španskem, hrvaškem, srbskem jeziku in drugih pa v primeru, da je povpraševanje.

Sicer pa nabavljamo:

- monografske publikacije (leposlovna, strokovna in poljudnoznanstvena literatura, referenčna zbirka, slikanice, stripi ...),
- serijske publikacije (časniki, časopisi, almanahi, koledarji ...),
- elektronske serijske publikacije,
- kartografsko gradivo (atlasi, zemljevidi),
- slikovno gradivo (razglednice ...),
- avdio gradivo (cd-je, zvočne knjige),
- videoposnetke (dvd-je),
- elektronske vire v fizični obliki (cdr-ome),
- igrače in družabne igre,
- faksimilirane izdaje
- e-knjige.

12 SODELOVANJE Z DRUGIMI KNJIŽNICAMI

Medobčinska splošna knjižnica Žalec z drugimi knjižnicami (kar zadeva gradivo) sodeluje predvsem z medknjižnično izposajo. Ta način izposoje je pomemben, saj knjižnica ne more kupiti vsega, kar ponuja trg oz. je gradivo izposojeno.

Z Osrednjo knjižnico Celje, ki je osrednja knjižnica v regiji, sodeluje pri nabavi elektronskih podatkovnih baz.

13 VREDNOTENJE KNJIŽNIČNE ZBIRKE

Vrednotenje knjižnične zbirke je del nabavne politike. Z njim knjižnica preverja ustreznost zbirke, da bi mogla pravočasno izboljšati oz. usmeriti nabavo. Kriteriji za vrednotenje so:

- obrat gradiva glede na zalogo,
- število transakcij posameznega gradiva,
- članstvo,
- kvaliteta in
- aktualnost.

Vrednotimo jo s pomočjo statističnih meritev o delu splošnih knjižnic za posamezno poročevalsko leto. Upoštevamo tudi pripombe in predloge uporabnikov, ki nam jih posredujejo na različne načine. Gradimo dostopno, aktualno in kakovostno zbirko.

14 ZAŠČITA KNJIŽNIČNE ZBIRKE

Za zaščito knjižnične zbirke zagotavljamo ustrezne pogoje, kolikor prostori to omogočajo. Pri tem upoštevamo vrsto in namen gradiva. Vso gradivo je varovano proti kraji (RFID sistem, ki omogoča tudi samostojno izposajo), poškodovano gradivo redno pošiljamo v vezavo (poškodovano gradivo, ki ga ni več na trgu, poškodovano gradivo, katerega cena vezave ne presega vrednosti nove knjige in določene naslove serijskih publikacij), določene poškodbe odpravimo s popravki, ki dodatno ne poškodujejo gradiva (da bi ga kasneje ne bilo mogoče na novo vezati). Vrednejše in starejše gradivo hranimo kot čitalniške izvode.

S tem, ko zagotovimo ustrezne pogoje hranjenja, varovanja in zaščite podaljšamo življenjsko dobo gradiva.

Posebno pozornost knjižnica namenja hrambi domoznanskega gradiva, pri čemer upošteva predpise, ki veljajo za zaščito arhivskega gradiva:

- namenjeno je le uporabi v knjižnici,
- letnike izbranih naslovov periodike veže,
- starejše dragoceno gradivo in zapuščine hrani v posebnih škatlah, te pa v omarah,
- da zaščiti originale gradiva, po katerem je veliko povpraševanje, jih digitalizira,
- drobni tisk hrani v arhivskih škatlah,
- skrbi za vzdrževanje primerne temperature in vlage v prostoru z gradivom.

15 IZLOČANJE IN ODPIS KNJIŽNIČNEGA GRADIVA

Skladno z navodili nacionalne knjižnice (NUK) in internim pravilnikom knjižnica komisijsko redno pregleduje knjižnično zbirko ter izloča in odpisuje:

- uničeno gradivo,
- izgubljeno gradivo,
- zastarelo gradivo posameznih strokovnih področij oz.
- dodatne izvode neaktualnega gradiva (zaradi zmanjšanega povpraševanja).

Knjižnica našega tipa ni arhiv, prav tako se ne more širiti v nedogled, zato je nujno, da aktualnost in obseg zbirke, vzporedno s posodabljanjem, ohranja z rednim izločanjem in odpisom gradiva. Izločanje in odpis gradiva sta prav tako pomembna selektivna procesa, kot je njegovo pridobivanje, ker je dobra zbirka splošne knjižnice zbirka izbranega, aktualnega in ne kopičenje zastarelega, poškodovanega, neaktualnega ... gradiva.

Gradivo v domoznanski zbirki se ne odpisuje, prav tako ne gradivo, ki ima status kulturnega spomenika.

16 PREGLED, VREDNOTENJE IN DOPOLNJEVANJE DOKUMENTA NABAVNE POLITIKE

Dokument o nabavni politiki je živ dokument; knjižnica ga ves čas spremlja in dopolnjuje. Dopolnitve so še posebej potrebne v primeru spremenjenega poslovanja knjižnice in okolja, v katerem deluje, ter spremembi strategije razvoja knjižnice.

Dokument pripravili: Irena Štusej in Jolanda Železnik

Direktorica:
Jolanda Železnik

Žalec, februar 2011